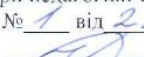


**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ  
НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Розглянуто та затверджено на засіданні  
кафедри педагогіки та освітнього менеджменту  
Протокол № 1 від 29 серпня 2022 року  
Завідувач кафедри  Костенко Р.В.

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**Філософська антропологія**

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

|   |   |
|---|---|
| <b>П.І.Б. викладача</b>                       | Павленко Катерина Миколаївна  |
| <b>Науковий ступінь, вчене звання, посада</b> | Кандидат філософських наук, завідувачка кафедри психології, соціальної роботи та інклюзивної освіти |
| <b>Контактні дані викладача</b>               | Е-mail: <a href="mailto:sutra.psyche@gmail.com">sutra.psyche@gmail.com</a><br>т. моб. 063-68-52-395 |
| <b>Консультації</b>                           | Четвер 14.00-16.00  |

2022 – 2023

### 1. Опис навчальної дисципліни

| Найменування показників  | Характеристика навчальної дисципліни |                              |
|--|--------------------------------------|------------------------------|
|  | <i>денна форма навчання</i>          | <i>заочна форма навчання</i> |
| Загальна кількість: кредитів – 4<br>годин – 120<br>змістових модулів – 3 | Обов'язкова                          |                              |
|  | <b><i>Рік підготовки:</i></b>        |                              |
|  | 1-й                                  |                              |
|  | <b><i>Семестр</i></b>                |                              |
|  | 1-й                                  |                              |
|  | <b><i>Лекції</i></b>                 |                              |
|  |                                      | 8 год.                       |
|  | <b><i>Практичні, семінарські</i></b> |                              |
|  |                                      | бгод.                        |
|  | <b><i>Самостійна робота</i></b>      |                              |
|  |                                      | 106 год.                     |
|  | Форма підсумкового контролю: залік   |                              |

### 2. Анотація до курсу

Запропонована програма ставить за мету засвоєння слухачами загальнометодологічних знань в галузі філософської антропології, навчити слухачів практично застосовувати сучасні філософські знання при розв'язанні комплексних завдань.

Предмет дисципліни – теоретико-методологічні засади філософської антропології. Завдання: вивчення найбільш гострих і актуальних проблем та головних досягнень сучасної філософської думки; створення теоретичного підґрунтя для наукової діяльності; обґрунтування моральних, соціально-педагогічних та методологічних аспектів діяльності фахівця; аналіз зв'язку філософських концепцій з проблемами сучасної педагогіки та освіти; озброєння знаннями щодо основних категорій теоретичної філософії, основних категорій і теорій предметної галузі знання, специфіку пізнавального відношення і структуру пізнавальної діяльності; розвиток гуманістичної свідомості майбутніх фахівців; виховання орієнтації на антропні засади філософствування та гуманістичного підходу до навчального процесу у вищій школі.

Переваги: програма базується на новітніх досягненнях філософської антропології та сучасних здобутках національного та зарубіжного наукового досвіду, спрямована на набуття компетентностей для організації і реалізації наукового процесу в умовах сучасної трансформації освіти, урахуванням знань про людину у всіх її проявах, зв'язках та властивостях.

### 3. Технологічна карта дисципліни

| Тема  | Зміст   | Завдання                   | Контроль            |
|---|---|----------------------------|---------------------|
| <b>Змістовий модуль 1. Змістовий модуль 1. Філософська антропологія як культурно-цивілізаційний феномен</b> |   |                            |                     |
| Тема 1.<br>Антропологія як філософська дисципліна   | Людина і світ в історичному зрізі. Людина як проблема для самої себе. Блез Паскаль про сутність людини. Основні парадигми осмислення людини.  | Пошуково-дослідні завдання | Письмове опитування |
| Тема 2.<br>Зародження антропологічного знання   | Формування антропології як самостійної наукової дисципліни. Накопичення антропологічних матеріалів за доби античності та в епоху середньовіччя. Натуралісти й філософи XVIII – початку XIX ст. про місце людини у природі. Формування антропології як самостійної наукової дисципліни.  | Підготовка до виступу      | Презентація захист  |
| Тема 3. Основні концепції походження людини.  | Основні концепції походження людини. Традиційний креаціонізм. «Християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена. «Антропний принцип» як аргумент сучасного креаціонізму. Концепції позаземного походження людини. Еволюційна концепція як основа сучасного уявлення про антропосоціогенез.   | Проектування               | Презентація         |
| Тема 4.<br>Метафізика і соціологія людського буття  | Людина як мікрокосмос. Метафізичний вимір людського буття. Людина як прагнення бути людиною. Людина як прагнення до безкінечного в кінечному. Карл Ясперс про п'ять властивостей людини як метафізичної істоти. Людина як істота трансцендентуюча. Людина в соціальному вимірі. Неповторність та унікальність людини. Проблема внутрішнього і зовнішнього «Я». Проблема особистості і сутності. | Пошукові завдання          | Презентація         |
| <b>Змістовий модуль 2. Концепції людини</b>   |   |                            |                     |
| Тема 5. Людина та її основні відношення   | Діалектика Я та іншого. Я і моє тіло. Я моє тіло та інший. Відношення "Я - Ти". Одкровення як відкриття себе іншому. Інший у вимірі небезпеки та ворожості. Ти і Воно. Світ Ти і світ Воно. Ми як первинна категорія особистого і суспільного життя. Органічні і механічні спільноти. Ми як духовне і душевне об'єднання. Тенденція Ми до відчуження від людини. Феномен влади                  | Пошукові завдання          | Опитування          |
| Тема 6.   | Виникнення людини - випадковість чи закономірність? Антропний принцип та його   | Творче завдання            | Опитування          |

|   |  |  |             |
|---|--|--|-------------|
| Походження і сутність людини  | сутність. Природня непристосованість людини. Людське життя як процес перманентного народження. Критика трудової гіпотези походження людини. Людина як символічна істота. Людина як істота штучна. Ніцше про людину як зіпсовану тварину. Ніцше про представників справжньої людськості.  |  |             |
| Тема 7. Антропологія про тілесні та духовні основи особистості  | Людина як тілесно-духовна цілісність. Тіло як найбільш достаменне буття людини. Тіло як об'єкт. Образ тіла. Моє тіло. Феноменальне тіло. Плоть. Тіло і орган. Тіло і душа. Дух і душа. Просторові і часові горизонти особистості душевних переживань. Душевне життя як Всесвіт. Поняття "великого" і "малого" розуму (свідомість).   | Пошукові завдання                        | Презентація |
| Тема 8. Фундаментальні характеристики людини  | Людина як відкрита потенціальність. Абсолютна незвідність людини. Ніщо як сутність людини. Проблема свободи. Типи ототожнення (зведення) людини: ототожнення з соціальною роллю, ідентифікація зі своїми проблемами, ототожнення зі своїм ідеальним образом. Непередвизначеність. Проблема випадковостей в житті людини. Поняття "зібраної людини". Свобода як необхідність діяти так, а не по-іншому. Незамінність як необхідність знаходження свого місця у світі. Неповторність як фундаментальна характеристика людини. Невиразимість людини | Пошукові завдання                        | Презентація |
| <b>Змістовий модуль 3. Дуальність людини</b>  |  |  |             |
| Тема 9. Соціокультурні та філософські передумови «антропологічного повороту» у європейській філософії | Соціокультурні передумови виникнення філософської антропології. Друга світова війна та її наслідки для європейської спільноти. «Етика та філософія після Аушвицу» К. Ясперса та Т. Адорно. Криза класичної раціоналістичної філософії. Початок антропологічного дискурсу: людина Стагирита, людина Картезія. Антропологічні виміри філософії ХХ ст.: філософія життя, екзистенціалізм, феноменологія. Сутнісний та екзистенційний підходи до визначення людини   | Пошукове завдання, підготовка до виступу | Презентація |
| Тема 10. Людина і самосвідомість  | Самосвідомість людини. Рефлексивність і трансцендентність. Форми самосвідомості. Практики саморозвитку. Психотерапія, її форми та використання в житті людини. Компенсаторна функція філософії   | Моделювання, проєктування                | Презентація |
| Тема 11. Три  | Філософські, релігійні й наукові уявлення  | Моделювання                              | Презентація |

|   |   |                   |            |
|---|---|-------------------|------------|
| кола уявлень про людину: раціональна реконструкція історії антропологічних поглядів | про людину. Зародження філософського вчення про людину в античній філософії: людина як міра всіх речей у філософії софістів, сократичний поворот, три рівня душі і розрізнення теоретичного й практичного пізнання за Аристотелем. Атараксія як ідеал Людського життя в елліністичній філософії. Уявлення про людину в іудейсько-християнській духовній традиції. Людина як створіння Бога. Образ Христа й ідея Боголюдини. Сцієнтистські уявлення про людину. Людина як результат природної еволюції. Гуманістична складова вчення про людей як про представників одного біологічного виду. Людина-машина. Антропологія і cognitive science. | ння, проєктування |            |
| Тема 12. Людське буття як діалог (Бубер) і як відповідь (Вальденфельс)              | Два головні ставлення людини до світу: Я-Ти і Я-Воно. Діалог як спосіб людського існування. Комплементарність Свого і Чужого в людському бутті. Домагання з боку Чужого як головний чинник і респонзивність як фундаментальна риса людського існування. Чуже в історії, політиці й культурі.  | Завдання          | Опитування |

#### 4. Політика курсу

**Під час лекційних занять** від здобувача вимагається уважно слухати викладача, конспектувати основні положення теми, брати участь в дискусіях, пошуково-дослідницької діяльності та інтерактиві.

До кожного **семінарського заняття** здобувач повинен сумлінно готуватися: вивчати навчальний матеріал за темою відповідно до навчально-тематичного плану дисципліни, виконувати практичні завдання, готувати виступи і презентації. Під час проведення семінарського заняття здобувачі повинні брати активну участь в обговоренні теми, відповідати на питання викладача та своїх одногрупників, брати активну участь у всіх видах навчальної діяльності, організованої викладачем.

**Самостійна робота здобувачів** передбачає самостійне вивчення тем і питань дисципліни, визначених викладачем, ведення тематичного словника, підготовку навчальних та аналітичних матеріалів, виконання практичних завдань для роботи на практично-семінарських заняттях.

**Політика щодо академічної доброчесності.** Здобувач вищої освіти привиконанні самостійної роботи, індивідуальних завдань повинен дотримуватись принципів академічної доброчесності, не допускати академічний плагіат. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту з коректними текстовими запозиченнями, які не повинні перевищувати 20%. Списування під час виконання самостійних робіт та на екзаменах заборонені

**Політика щодо дедлайнів та перескладань.** Перескладання академічних заборгованостей відбувається за наявності поважних причин.

## 5. Критерії оцінювання результатів навчання

### Критерії оцінювання за всіма видами роботи

| Рівні навчальних досягнень | Бали                   |                                |                             | Критерії оцінювання навчальних досягнень  |   |
|----------------------------|------------------------|--------------------------------|-----------------------------|---|---|
|                            | За національною шкалою | Шкала ЄКТС                     |                             | Теоретична підготовка   | Практична підготовка  |
|                            |                        | Здобувач вищої освіти          |                             |   |   |
|                            |                        | 1-5                            | 1...100                     | F...A   |   |
| <b>Високий</b>             | <b>5</b>               | <b>90</b><br>...<br><b>100</b> | <b>A</b>                    | Здобувач освіти виявив всебічні, систематичні й глибокі знання з питань знання філософії освіти, основних її сучасних напрямків, розкрив зміст організації наукового дослідження з основними складовими. Матеріал викладений логічно, послідовно, без помилок, з проявленням здатності студента диференціювати, інтегрувати знання. | Здобувач освіти вільно орієнтується в питаннях філософії освіти, здійснює аналіз науково-педагогічної джерельної бази, узагальнює результати аналізу літературних джерел. Орієнтується у матеріалі, що проаналізовано. Використовує додаткові педагогічні джерела. Активно приймає участь у дискусіях |
| <b>Достатній</b>           | <b>4</b>               | <b>75</b><br>...<br><b>89</b>  | <b>C</b><br>...<br><b>B</b> | Здобувач освіти виявив загалом добрі знання навчального матеріалу з питань філософії освіти. Розкрито зміст основних питань з дисципліни, але відповідь потребує доробки, відсутнє узагальнення відповіді, наявні помилки, не пояснюються деякі терміни.  | Завдання самостійної роботи виконано, однак висновки потребують подальшого осмислення та відповідності до подальшої практичної роботи. Студент невпевнений у власних висновках. Висновки зроблені, але потребують уточнення.  |
| <b>Задовільний</b>         | <b>3</b>               | <b>60</b><br>...<br><b>74</b>  | <b>E</b><br>...<br><b>D</b> | Здобувач освіти виявив базові знання основного навчального матеріалу дисципліни; в основному виконав завдання, передбачені програмою; ознайомився з основною літературою, рекомендованою програмою; допустив помилки у відповідях на запитання при виконанні завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал.   | Завдання виконує стандартно. Здобувач освіти невпевнений у власних висновках. Задовільно орієнтується в матеріалі дисципліни, а також у проблемі, поставленій у завданні, відповідь розкрито неповністю є недоліки.   |
| <b>Низький</b>             | <b>2</b>               | <b>35</b><br>...<br><b>59</b>  | <b>FX</b>                   | Здобувач освіти має значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу курсу; допускав принципові помилки при виконанні завдань, які може   | Виконує частину завдання за допомогою викладача.  |

|                     |          |                              |          |  |  |
|---------------------|----------|------------------------------|----------|--|--|
|                     |          |                              |          | усунути лише за допомогою викладача.             |  |
| <b>Незадовільни</b> | <b>1</b> | <b>1</b><br>...<br><b>34</b> | <b>F</b> | Здобувач освіти не володіє навчальним матеріалом | Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача. |

### Критерії оцінювання за різними видами роботи

| Вид роботи  | Бали | Критерії   |
|---|------|--|
| Практичне заняття<br>(усні відповіді, пошуково-дослідницькі, творчі завдання, проектування) | 8-6  | Здобувач вищої освіти активно бере участь у занятті. Правильно з творчим підходом виконує завдання, висловлює обґрунтовані міркування, наводить доцільні приклади.                                       |
|   | 5-3  | Здобувач вищої освіти не виявляє активність на занятті чи виявляє епізодично, відповіді надає правильні, але шаблоні. Має певні труднощі щодо обґрунтування власної думки.                               |
|   | 2-1  | Здобувач освіти лише спостерігає за заняттям, не може самостійно виконати завдання.  |
| Самостійна робота<br>(письмові завдання, пошуково-дослідницькі, творчі завдання)            | 7-5  | Тема розкрита повно, логічно, обґрунтовано. Завдання виконано творчо і оригінально. Дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань. Розроблено презентацію, яка розкриває тему і суть завдання. |
|   | 4-3  | Завдання виконане стандартними фразами, але дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань. Презентація не виразна, повністю дублює текст завдання.   |
|   | 2-1  | Завдання виконано частково, формально, є суттєві помилки. Презентація відсутня.  |
| Самостійна робота<br>(моделювання, проектування)  | 7-5  | Завдання виконано оригінально, з творчим підходом, з дотриманням всіх етапів моделювання та методичних рекомендацій. Розроблено презентацію, яка розкриває тему і суть завдання.                         |
|   | 4-3  | Завдання виконано стандартно, але з дотриманням всіх етапів моделювання та методичних рекомендацій. Презентація не виразна, повністю дублює текст завдання.  |
|   | 2-1  | Завдання виконано з суттєвими помилками, з порушенням етапів моделювання та без дотримання методичних рекомендацій. Презентація відсутня.  |

## 6. Розподіл балів, які отримують студенти

| Поточний та/або періодичний контроль |    |    |    |                    |    |    |    |    |                    |     |     |    |   | Підс.контр. Контр | Заг. підс.оц. оц. |     |
|--------------------------------------|----|----|----|--------------------|----|----|----|----|--------------------|-----|-----|----|---|-------------------|-------------------|-----|
| Змістовий модуль 1                   |    |    |    | Змістовий модуль 2 |    |    |    |    | Змістовий модуль 3 |     |     |    |   |                   |                   |     |
| T1                                   | T2 | T3 | T4 | T5                 | T6 | T7 | T8 | T9 | T10                | T11 | T12 |    |   |                   |                   |     |
| CP                                   | CP | CP | CP | CP                 | CP | CP | CP | П  | CP                 | CP  | П   | CP | П | CP                |                   |     |
| 6                                    | 6  | 6  | 6  | 6                  | 6  | 6  | 6  | 8  | 7                  | 7   | 8   | 7  | 8 | 7                 | 0                 | 100 |

**Т – тема; CP – самостійна робота; П – практичні заняття**

## 7. Рекомендована література

### Основна

1. Борисова О.В. Соціальна антропологія: навчальний посібник. К. : Кондор, 2016. 224 с
2. Методологічні проблеми культурної антропології та етнокультурології. – К.,2011.
3. Поправко О. В. Антропологія: навчальний посібник. Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. 285 с.
4. Сартр Ж.-П. Частина III. Буття для іншого // Буття і ніщо. – К., 2001.
5. Табачковський В. Філософсько-антропологічне питання про сутність людини у координатах постмодерну // Колізії антропологічного розмислу. – К., 2002.
7. Гуцуляк О.Б. Філософська антропологія: навчально-методичний посібник. – Івано-Франківськ : ..., 2015. – 34 с
8. Філософська антропологія. Режим доступу URL: <https://pidruchnyky.in.ua/filosofska-antropologiya-pidruchnik-onlayn.html>
9. Філософська антропологія. Том 2. Режим доступу URL: <https://pidruchnyky.in.ua/filosofska-antropologiya-tom-2-pidruchnik-onlayn.html>

### Додаткова

1. Голубович І. В. Стратегії розвитку сучасної філософської антропології та філософії культури : методичні рекомендації з вибіркового курсу для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 033 «Філософія». Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 80 с.
2. Крالیук П.М. Історія філософії України : підручник. – К. : КНТ, 2015. – 652 с. Режим доступу URL: [https://chtyvo.org.ua/authors/Kraliuk\\_Petro/Istoriia\\_filosofii\\_Ukrainy/](https://chtyvo.org.ua/authors/Kraliuk_Petro/Istoriia_filosofii_Ukrainy/)
3. Павленко К. М. Філософія інклюзії в освіті. Мультиверсум. Філософський альманах. 2019. Вип. 3-4. С. 73 – 80.



4. Павленко К. М. Деякі філософсько-антропологічні виміри психолого-фізіологічного аспекту компенсації. Наукове пізнання : методологія та технологія. Філософія. 2019. Вип. 2 (43). С. 55 – 63.
5. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. КНТ, 2020. 396 с.
6. Хамітов Н. В. Філософська антропологія: світовий та вітчизняний контексти. Вісник НАН України”, №5, 2021 р.

### **8. Електронні інформаційні ресурси**

1. Кафедра філософії та методології науки філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua> (дата звернення : 21.05.2022)
2. Наукове пізнання: методологія та технології. URL : <http://np.pdpu.od.ua> (дата звернення : 21.05.2022)
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua> (дата звернення : 21.05.2022)
4. Українське синергетичне товариство URL : <http://www.synergetics.org.ua> (дата звернення : 21.05.2022)
5. Філософська енциклопедія Станфордського університету. (Англійською мовою) URL: <http://plato.stanford.edu> (дата звернення : 21.05.2022)

### **Наукові бібліотеки**

|   |   |
|---|---|
| <a href="http://www.nbuv.gov.ua/">http://www.nbuv.gov.ua/</a>               | Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського  |
| <a href="http://www.library.edu-ua.net/">http://www.library.edu-ua.net/</a> | Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського (Київ)                              |
| <a href="http://www.gntb.n-t.org/">http://www.gntb.n-t.org/</a>             | Державна науково-технічна бібліотека України (Київ)   |
| <a href="http://www.book-ua.org/">http://www.book-ua.org/</a>               | Бібліотека електронних підручників  |
| <a href="http://www.odnb.odessa.ua/">http://www.odnb.odessa.ua/</a>         | Одеська національна наукова бібліотека  |
| <a href="https://www.biblioteka.od.ua/">https://www.biblioteka.od.ua/</a>   | Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М.С. Грушевського   |
| <a href="https://vnmzpv.odessaedu.net/">https://vnmzpv.odessaedu.net/</a>   | Відділ інформаційно-ресурсного забезпечення КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» |